

„Ha én főnök lennék, bizonyos szint fölött nem süllyednék bizonyos szint alá.”
Esterházy Péter: Termelési-regény

Fejlődépszichológia-2

A fejlődés Freudi (pszichoszexuális) megközelítése

Dr. József István

A fejlődésről alkotott nézőpontok

- **Biológiai orientációjú elméletek - Gesell**
- **Pszichoanalitikus elméletek**
 - a pszichoszexuális megközelítés - **Freud**
 - a pszichoszociális megközelítés – **Erikson**
- **A kognitív fejlődés elméletei**
 - az értelmi fejlődés szakaszai – **Piaget**
 - a kognitív erkölcsi fejlődés (**Piaget és Kohlberg**)
 - a megismerés fejlődése – **Bruner**
- **Szociális tanulás elmélet – Bandura**
- **Rendszerszemléletű megközelítés**

Pszichoanalitikus elméletek

Freud (1856-1939) – pszichoszexuális elmélete

Mai napig ez a legbefolyásosabb elmélet.

Problematicus elemek

- Rengetegen támadják, erős kritika főként a szexuális megközelítés miatt
- Empirikusan nehéz igazolni vagy cáfolni
- A felnőtté válással lezárja a személyiségfejlődést

Freud az ösztönén szükségleti feszültségei mögött két alapvető erőt tételez fel:

erosz

(életösztön)

thanatosz

(halálösztön)

Az életösztön rendelkezésére álló energia a libidó – irányítja az ösztöntörekvések megnyilvánulási formáit.

Katexis – a két ösztön (erosz és thanatosz) küzdelme.

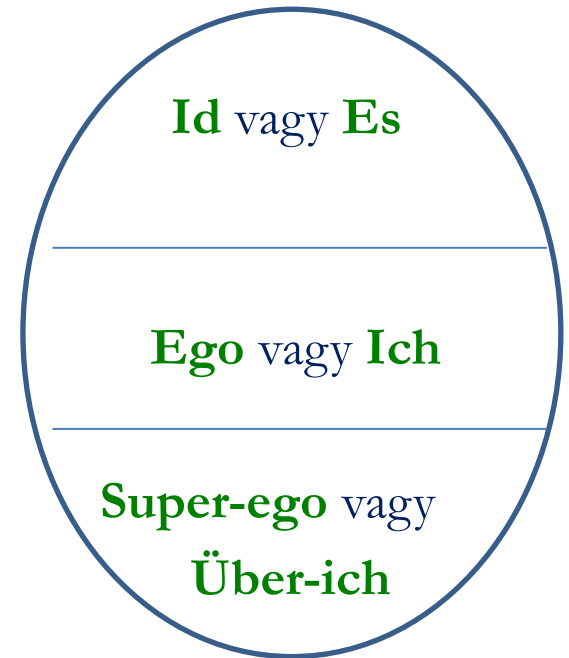
Az elmélet alapja

Minden cselekedetnek, gondolatnak és érzelemnek oka van, de ezek nem annyira racionálisak, mint hisszük - **általában a tudattalan vágyak és kielégítetlen késztetések befolyásolnak bennünket.**

A lelki működés megértése tehát nem a tudatos, hanem a nem tudatos folyamatok feltárásával történhet. A **tudatos irányítás** úgy aránylik a **tudattalanhoz**, mint a jéghegy csúcsa a víz alatti részhez.

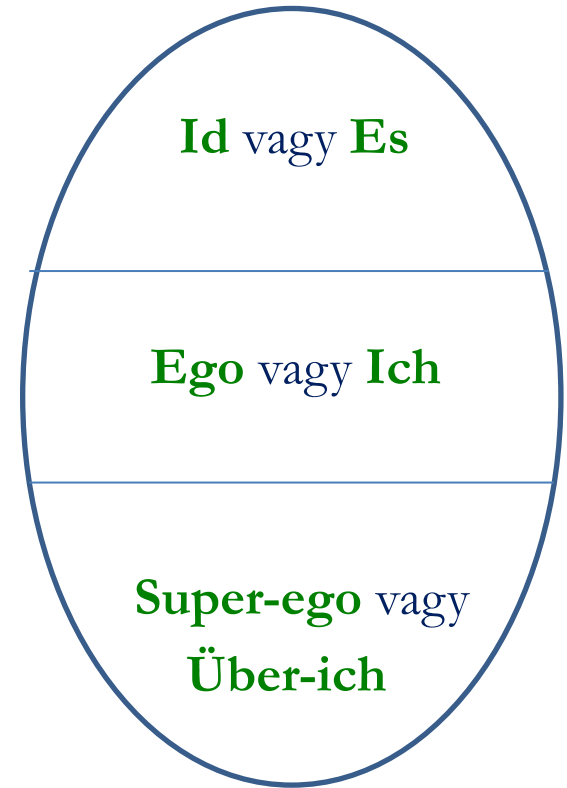
A személyiség **strukturált**, eredetét, és működés módját tekintve három részből áll:

- **Ösztön én** – velünk született, működési elve az **„örömelv”** azonnali kielégülésre való törekvés a fejlődés során folyamatosan beleütközik az őt körülvevő realitásba – alkalmazkodás, elhalasztás

- **Én** – a pszichoszexuális fejlődés során alakul ki, kontrollfunkció a **külvilág** és az **ösztön-én** között működési elve a **„realitáselv”**, vagy **„valóságelv”**. A vágyak késleltetése és szabályozása a megfelelő környezeti feltételek kialakulásáig.
éinvédő mechanizmusok gyakori konfliktusok az ösztönökkel, de a *felettes-énnel* is
- **Felettes-én** – társadalmi és tradicionális értékek, a családi normák és szülőképek belső, idealizált reprezentációja.

A **felettes-én** az **én** cselekvésmódját és az **ösztön én** törekvéseit szabályozza.

Fejlődési szakaszok

A fejlődés egymást követő szakaszai az ösztönén örömkereső impulzusai által kitüntetett testi zónák kielégüléséhez kötődnek.

Testi érés

Libidó – minden éresi periódusban az újonnan funkcióképesé vált testtájat szállja meg (**katektálja**), és fokozott működésre készíti. A következő szakaszba történő továbblépéskor elfojtódik az addig preferált testrész részösztöne.

Az első három szakasz – konfliktus

Ha nem oldódik meg kielégítően, akkor nagy mennyiségű libidót kell az adott szakaszba befektetni – **fixáció**

1. Ha egy igényt túlságosan kiszolgálják – nem szívesen lép tovább
2. Ha túl frusztráltak a szükségletek nem képesek továbblépni, amíg ki nem elégül

Mindkét esetben stagnál a személyiség – kevéssé sikeres konfliktusmegoldás.

1. Orális fázis

- Az első 18 hónapban örömforrás a száj
a szexuális ösztöntörekvés, mint pótélvezet az éhség kielégítésén túl, a szopás élvezetében fedezhető fel.
benyomások szerzése a szájon keresztül
„orális bekebelezési fázis” – több személyiségvonás is kialakulhat fixáció révén
 - pesszimizmus/optimizmus
 - bizalom/bizalmatlanság
 - függőség
 - hiszékenység

Első fogak – agresszív (szadista) impulzusok **orális-szadisztikus fázis**
szexuális pótélvezet – harapás, rágás – verbális agresszió személyiségvonása

Legnagyobb konfliktus az elválasztás - **bizalmon alapuló függőség**

2. Anális fázis

18 hónaptól 4 éves korig

Kompetencia, kontroll megtapasztalása a saját teste felett.

Öröm a

- széklet visszatartása, elengedése, őrzése, szétkenése
- önmaga sárral, tejbegrízzel, sűrű festékekkel való bekenése

Szexuális pótélvezet az izomtevékenység feletti uralom, illetve a széklet szimbolikus értéke.

Cél az autonómia és függetlenség kialakulása.

Jutalmazás

autonómia és kezdeményezőképeség felnőttkori produktivitás és kreativitás

Büntetés, megszegés

anális kiürítő – aktív ellenállás, akkor ürít, amikor nem kellene
rendetlenség, kegyetlenség, nyílt ellenségesség

anális visszatartó – passzív ellenállás

merev, kényszeres személyiség, kontroll kényszeres gyakorlása
anális triász

3. Fallikus fázis

Három és hat éves kor között.

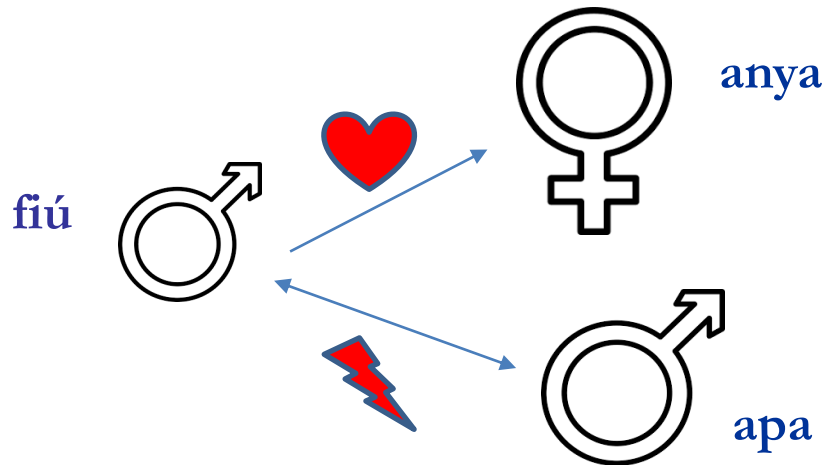
A szobatiszta gyermek figyelme a külvilág felé fordul

- nemi különbségek
- nemi kíváncsiság
- nemi izgalom - **maszturbáció**

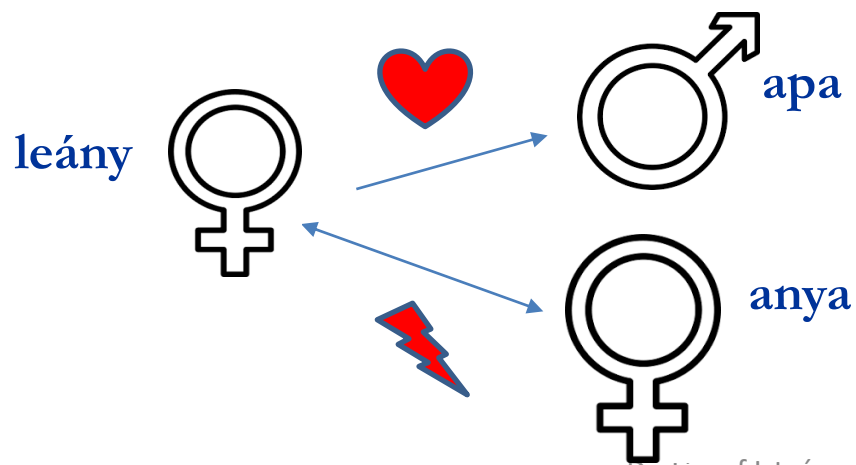
Identifikáció – a folyamat célja a nemi identitás megalapozása,
az elsődleges genitális-szexuális orientáció kialakulása

Szeretem az ellentétes nemű szülőbe, míg az azonos nemű szülővel szemben negatív érzelmek – **rivalizációs feszültség**

Ödipusz konfliktus
kasztrációs szorongás - **identifikáció**

Elektra konfliktus
pénisz irigység, péniszféltés –
identifikáció

4. Látencia fázis

6-12 év

Az ösztönkésztetések szempontjából nyugodt időszak
figyelem a külső kihívásokra – hétköznapi életben szükséges készségek

Libidó – a testen kívülre, semleges tárgyra az intellektuális tevékenységre helyeződik

Kialakult felettes-én – szexuális és agresszív késztetések kevésbé aktívak

- intellektuális és szociális érdeklődés, barátságok
- a korábbi, (szülőkkal szembeni) azonosulási minták mellé tekintélyszemélyek
- **szublimált kíváncsiság** – a nemi szerepek tanulása és gyakorlása tovább folyik, bővülnek a nemiségre vonatkozó ismeretei, attitűdjei.

Konfliktusok – **részösztönök** visszatérése és az emberiség **kódolt félelmei**

- orális, anális, fallikus
- elemektől való félelmek

én-funkciók és az elhárító mechanizmusok érése és kibontakozása lehetővé teszi az alkalmazkodás finomabb formáit is.

5. Genitális fázis

A részöstönök egyesülnek és hierarchizálódnak.

Fallikus szakasz organizációja – a részöstönöket a nemi szervek elsőbbségének rendeli alá

A libidinális és agresszív vágyak újra felélednek – az ödipális konfliktus ismét felszínre tör.

De! családon kívüli, azaz nem tiltott tárgyválasztás

Eleinte fantázia és maszturbáció.

Korábbi szakaszok sikerei-kudarcai!

Freud elméletének módosításai

Rugalmas, de ugyanakkor merev is.

(Carl Gustav **Jung**, Alfred **Adler**, Karen **Horney**, Harry Stack **Sullivan**, Erik **Fromm**)

- **Jung** – saját elmélet – **kollektív tudattalan**
- **Sullivan** – interperszonális kapcsolatok (jó-én, rossz-én, nem-én)

Erőteljesebben hangsúlyozzák az ego szerepét.

Köszönöm a megtisztelő figyelmet!

www.jozsefistvan.hu

Dr. József István PhD okl. szakpszichológus